

Osnove bibliotekarstva in organizacija knjižnic - 6

Primož Južnič
1 letnik prve stopnje

Zakoni in predpisi

Zakonodaja

Zakonodaja, ki v svetu ureja področje knjižničarstva in sorodnih informacijskih dejavnosti se zelo razlikuje.

Obstajajo države, ki:

- Sploh nimajo posebne knjižnične zakonodaje (večina držav),
- Imajo posebno zakonodajo le za javne (splošne) knjižnice
- Imajo knjižnični (knjižnično-informacijski) sistem in zakon, ki ureja celotno knjižnično dejavnost.

Nekaj izhodišč za pripravo zakonodaje

Zakonodaja je izraz določene politike na področju knjižničarstva (*ang. policy*). Zakoni gredo skozi proces usklajevanja, zato zahtevajo določeno stopnjo kompromisa. Besedilo mora biti jasno in eksplicitno, da bi se mu s tem zagotovila vsestranska podpora in istočasno ne preveč usmerjeno v posamičnosti, da s tem ne bi ovirali bodoči razvoj.

Zakon, da ali ne?

Odločilna je povezanost z nacionalno in globalno informacijsko strategijo.

Zakoni na tem področju sploh niso samoumevna stvar in je zato možno tudi razmišljanje o odvečnosti takih predpisov.

Vendar si večina knjižničarjev po svetu zakonodajo in poseben zakon za knjižničarsko področje želi.

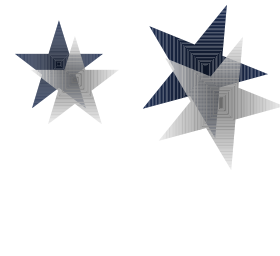
Slovenija

Zakon o knjižničarstvu je bil sprejet 2001.

Zamenjal je starejši Zakon o knjižničarstvu iz leta 1982.

Do Zakona je treba pristopati spoštljivo, ampak tudi kritično.

Zakon nikakor ni vir za znanstveno delo!

Zakon o knjižničarstvu (2001)

IZHODIŠČA:

Zakon ureja javno službo na področju knjižnične dejavnosti.

Pojem knjižnična dejavnost vključuje tudi sodobne informacijske sestavine te dejavnosti.

<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200187&stevilka=4446>

Povezava

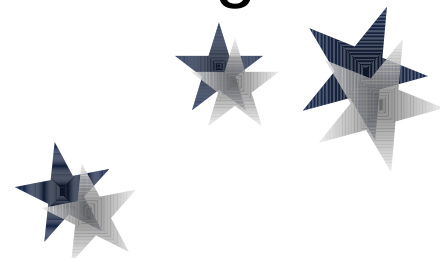
11/03/14

Primož Juznic, BINK, primoz.juznic@unilj.si, Univerza v L

Knjižnična dejavnost kot javna služba

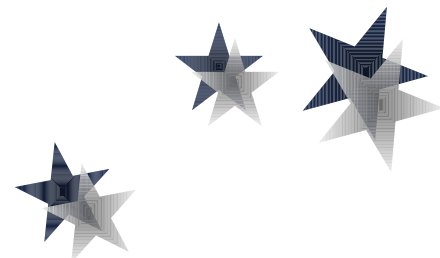
2. člen - 1

- zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva,
- zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij,
- izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov,
- posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev,

Knjižnična dejavnost kot javna služba 2

- sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij,
- pridobivanje in izobraževanje uporabnikov,
- informacijsko opismenjevanje,
- varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik,
- drugo bibliotekarsko, dokumentacijsko in informacijsko delo.

Knjižnična dejavnost kot javna služba 3

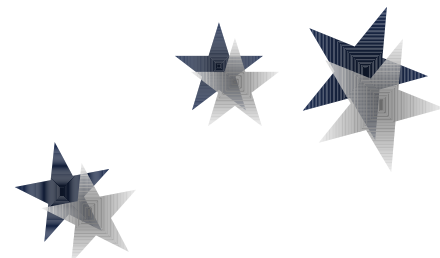
Javna služba je tudi dejavnost knjižničnega informacijskega servisa za izmenjavo podatkov v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu, ki je namenjena zagotavljanju:

- **pogojev za delovanje vzajemnega bibliografskega sistema,**
- **dostopnosti elektronskih virov informacij v tem sistemu.**

Knjižnična dejavnost kot javna služba 4

Dejavnost iz tega člena izvajajo javni zavodi, na podlagi koncesije pa tudi druge pravne osebe in posamezniki. Njen obseg se določi s programom dela in finančnim načrtom oziroma s koncesijsko pogodbo.

Knjižnično gradivo 3 člen

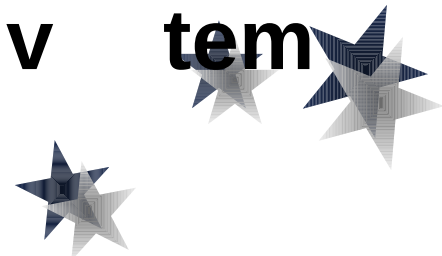
- Knjižnično gradivo so objavljeni tiskani, zvočni, slikovni, elektronski ali kako drugače tehnično izdelani zapisi, ki jih zbirajo in javnosti posredujejo knjižnice ter so namenjeni za potrebe kulture, izobraževanja, raziskovanja in informiranja.
- Knjižnično gradivo so tudi rokopisi in drugo neobjavljeno gradivo (tipkopisi, elektronski zapisi in podobno).

Nacionalni vzajemni bibliografski sistem 4 člen

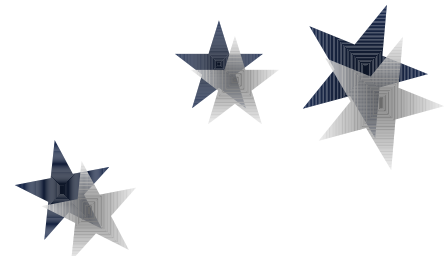
sestavljajo

- knjižnice, ki izpolnjujejo pogoje iz tega zakona za vključitev v ta sistem,
- nacionalna knjižnica in
- organizacija, ki izvaja dejavnost knjižničnega informacijska servisa za izmenjavo podatkov v tem sistemu.

Pojasnilo

- Nacionalna knjižnica – Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK)
- Organizacija, ki izvaja dejavnost knjižničnega informacijskega servisa za izmenjavo podatkov v tem sistemu – Inštitut informacijskih znanosti (IZUM).

Knjižnično gradivo kot kulturni spomenik 5 člen

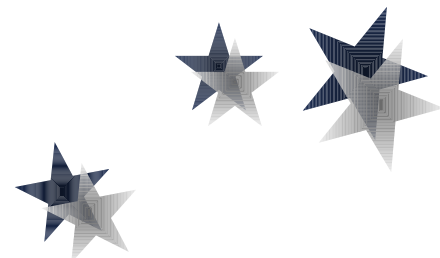
- knjižnično gradivo, ki ima lastnosti kulturnega spomenika v skladu z zakonom, ki ureja varstvo kulturne dediščine, je kulturni spomenik.
- kodeksi, listine in drugo rokopisno gradivo ter knjižno, kartografsko, notno in podobno gradivo, nastalo pred letom 1800.
- arhivski izvodi vseh publikacij, ki imajo značaj Slovenike iz prve alineje 33. člena tega zakona ali pa so kot taki določeni s predpisi o obveznem izvodu.

Namen knjižnic 6. člen

organizira zbirko knjižničnega gradiva in virov informacij in zagotavlja dostopnost in uporabo:

- lastnega gradiva in z njim povezanih informacij,
- medknjižnične izposoje,
- zunanjih dostopnih informacijskih virov.

Vrste knjižnic 7 člen

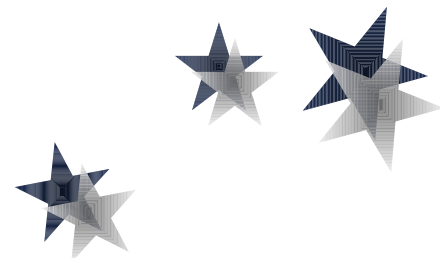
- splošne,
- šolske,
- visokošolske,
- specialne,
- nacionalna.

Kriterij - uporabniki

11/03/14

Primož Juznic, BINK, FFU Univerza v L

Pravice uporabnikov 8 člen

Uporabniki imajo pravico do brezplačnih osnovnih storitev, kot so:

- izposoja gradiva,
- posredovanje informacij o gradivu in iz gradiva,
- bibliopedagoško delo.

Vlada Republike Slovenije določi z uredbo tudi druge osnovne storitve uporabnikom ter okvirno obratovalni čas knjižnic in način njihovega poslovanja, pri čemer posebej opredeli tiste storitve, ki ne povzročajo knjižnicam dodatnih stroškov, kot brezplačne.

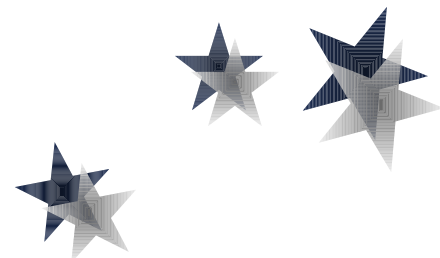
-
- 9. člen Zveze knjižnic
 - 10. člen Razvid knjižnic
 - 11. člen Standardi in strokovna priporočila
 - 12. člen Izločanje knjižničnega gradiva
 - 13. člen Ugotavljanje lastnosti kulturnega spomenika
 - 14. člen Donacije knjižničnega gradiva
 - 15. člen Zbiranje podatkov - **ime in priimek, datum in kraj rojstva, naslov stalnega in začasnega bivališča, izobrazba, zaposlitev ali šola**

Splošne knjižnice

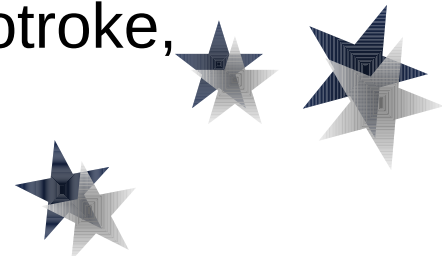
Členi od 16 do 27

Splošne knjižnice, ki izvajajo knjižnično dejavnost za prebivalstvo v svojem okolju, zagotavljajo storitve tudi za skupine prebivalcev s posebnimi potrebami.

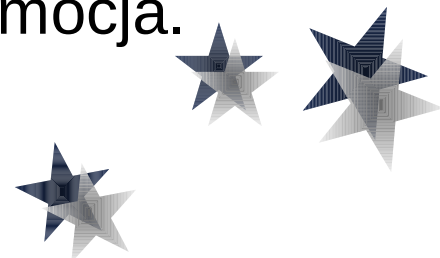
16. člen 1

- sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju,
- zbirajo, obdelujejo, varujejo in posredujejo domoznansko gradivo,
- zagotavljajo dostopnost in uporabo gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih,
- organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture,
- organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami,

16. člen 2

- organizirajo kulturne prireditve, ki so povezane z njihovo dejavnostjo.
- Splošne knjižnice so vključene v nacionalni vzajemni bibliografski sistem.
- Splošne knjižnice lahko opravljajo tudi gospodarsko dejavnost, če je ta oziroma njen prihodek namenjen opravljanju knjižnične dejavnosti kot javne službe.
- Splošna knjižnica lahko prenese posamezne naloge iz druge alineje na osrednjo območno knjižnico ali v soglasju z njo na drugo knjižnico s tega območja.

17. Člen imenovanje in razrešitev direktorja oziroma direktorice splošne knjižnice

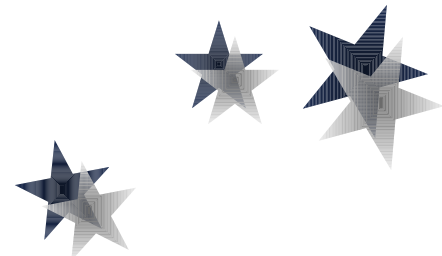
18. člen imenovanje vršilca oziroma vršilke dolžnosti

19. člen pravna oseba

20. člen dolžnost občin

Če občina ne zagotovi knjižnične dejavnosti za svoje prebivalce, stori to država na njen račun.

21. člen posebni pogoji za vpis splošne knjižnice v sodni register.

22. člen

- Splošna knjižnica mora trajno izpolnjevati pogoje iz 36. člena tega zakona.

Te so:

- (– ustrezen obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva,
- – ustrezno število ustrezno usposobljenih strokovnih delavcev,
- – ustrezen prostor in opremo,
- – ustrezno organizacijo knjižnične dejavnosti.)

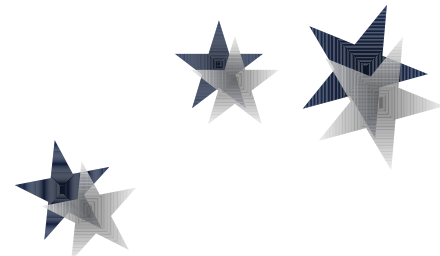

**23. člen merjenje delovanja splošnih
knjižnic**

24. člen navodila za domoznansko gradivo

**25. člen splošne knjižnice na narodnostno
mešanih območjih**

**26. člen splošne knjižnice na obmejnih
območjih**

Osrednja območna knjižnica

27. člen

Njene posebne naloge so:

- zagotavljati povečan in zahtevnejši izbor knjižničnega gradiva in informacij,
- nuditi strokovno pomoč vsem knjižnicam s svojega območja,
- koordinirati zbiranje, obdelavo in hranjenje domoznanskega gradiva za svoje območje,
- usmerjati izločeno knjižnično gradivo s svojega območja.

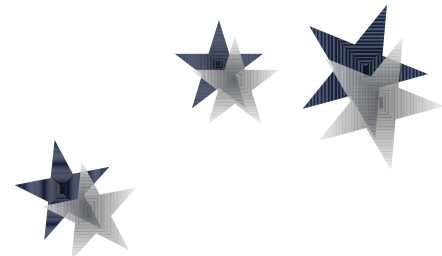

Šolske in visokošolske knjižnice

28 do 30 člen

Šolske knjižnice podpirajo izobraževalni proces, tako da izvajajo knjižnično dejavnost predvsem za učence, vajence, dijake in študente višjih strokovnih šol ter za strokovne delavce teh šol.

Visokošolske knjižnice podpirajo študijski in raziskovalni proces, tako da izvajajo knjižnično dejavnost predvsem za študente, visokošolske učitelje in visokošolske sodelavce.

Specialne knjižnice

31 člen

Specialne knjižnice in

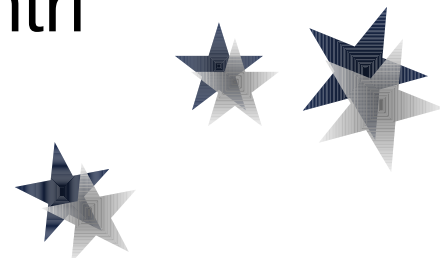
32 člen

Osrednji specializirani informacijski centri

11/03/14

Primož Juznic, BINK, FF, Univerza v Lj.

Nacionalna knjižnica

33 do 35 člen

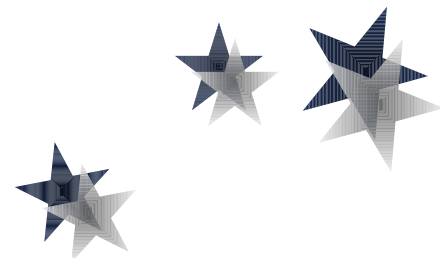
33. člen

Nacionalna knjižnica je osrednja državna knjižnica. Nacionalna knjižnica je javni zavod.

11/03/14

Primoz Juznic, BINK, F&F Univerza v L

Naloge 33. Člen

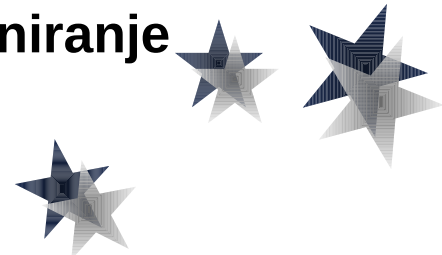
1

- zbira, obdeluje, hrani in posreduje temeljno nacionalno zbirko vsega knjižničnega gradiva v slovenskem jeziku, o Sloveniji in Slovencih....
- kot nacionalni bibliografski center zagotavlja uporabnikom doma in v tujini dostopnost do informacij o knjižničnem gradivu...
- opravlja naloge državnega referalnega centra,
- opremlja publikacije z osnovnim kataložnim opisom (CIP),
- v sodelovanju z mednarodnimi institucijami dodeljuje oznake mednarodne bibliografske kontrole (ISSN, ISBN, ISMN) in druge identifikacijske oznake tiskanih in elektronskih publikacij,

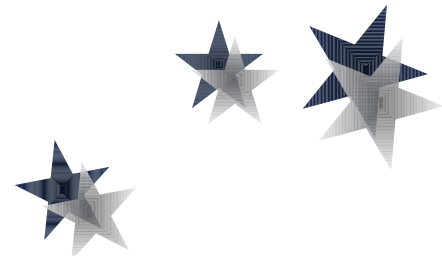
2

- vodi in izvaja program varovanja knjižničnega gradiva, ki je kulturna dediščina,
- izvaja raziskovalno, razvojno in svetovalno delo na svojem delovnem področju,
- zbira, obdeluje in posreduje statistične in druge podatke o delovanju knjižnic,
- organizira in izvaja strokovno izpopolnjevanje in usposabljanje knjižničnih delavcev,
- organizira in usklajuje delovanje sistema medknjižnične izposoje,
- vodi razvid knjižnic,
- opravlja naloge centra za razvoj knjižnic,
- organizira in usmerja izločanje gradiva in deponiranje nacionalno pomembnega knjižničnega gradiva,

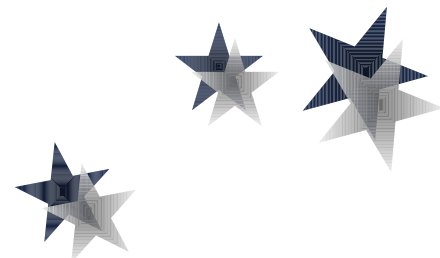
3

- izdaja predhodno mnenje za izvoz nacionalno pomembnega knjižničnega gradiva,
- izdaja predhodno mnenje o izpolnjevanju pogojev iz pravilnika iz 36. člena tega zakona,
- pripravlja strokovne podlage za sprejem splošnih predpisov in strokovnih priporočil s področja knjižničarstva,
- koordinira pripravo triletnih načrtov za razvoj splošnih knjižnic iz 37. člena tega zakona,
- sprejema navodila za strokovno obdelavo in hranjenje nacionalno pomembnega domoznanskega gradiva,

4

- sprejema navodila za izločanje knjižničnega gradiva,
- sistematično zbira informacije o ponudbi publikacij slovenske produkcije in o tem obvešča knjižnice,
- opravlja naloge za nacionalni vzajemni bibliografski sistem,
- opravlja druge naloge, opredeljene v ustanovitvenem aktu,
- določa merila iz 14. člena tega zakona.

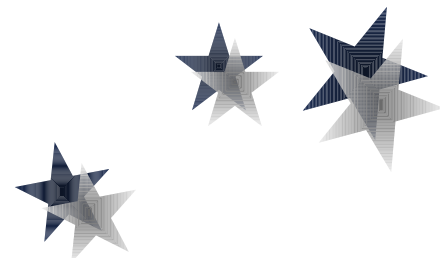

Nacionalna knjižnica

34. člen - Organ upravljanja nacionalne knjižnice. Ima sedem članov, ki jih imenuje in razrešuje Vlada Republike Slovenije.

35. člen

Nacionalno knjižnico ustanovi država...

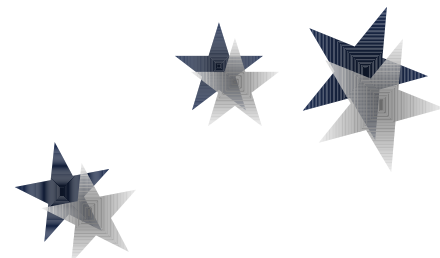
KNJIŽNIČNA JAVNA SLUŽBA

36. do 39. člen

11/03/14

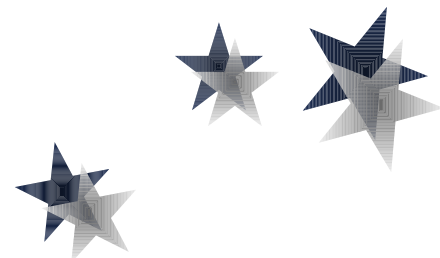
Primoz Juznic, BINK, FB4 Univerza v L

Pogoji 36. Člen

Knjižnice, ki izvajajo knjižnično javno službo, morajo imeti:

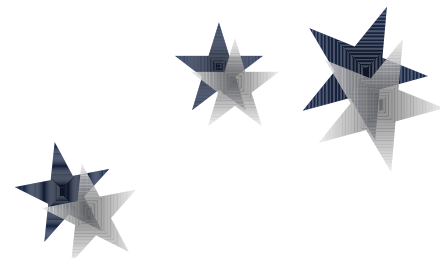
- **ustrezen obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva,**
- **ustrezno število ustrezno usposobljenih strokovnih delavcev,**
- **ustrezen prostor in opremo,**
- **ustrezno organizacijo knjižnične dejavnosti.**

37. Člen - Normativi za načrtovanje razvoja

38. člen

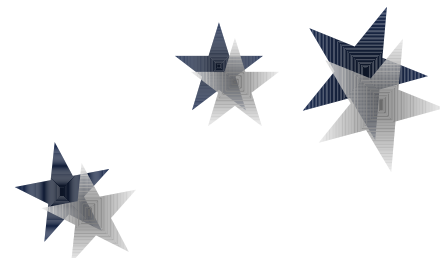
Določanje pogojev iz 36. člena tega zakona za splošne knjižnice je s pravilnikom iz drugega odstavka 36. člena tega zakona...

bibliotekarski izpit 39. Člen

Strokovni delavci knjižnic, ki izvajajo javno službo, morajo imeti predpisano vrsto in stopnjo izobrazbe ter opravljen bibliotekarski izpit.

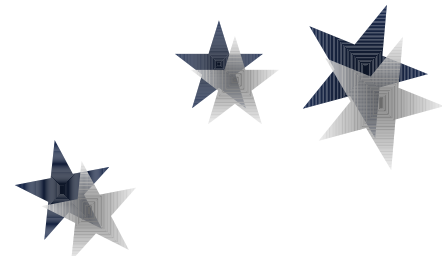
- **Področno pristojni minister predpiše podrobnejše določbe o vrsti in stopnji izobrazbe.**
- **TEGA ŠE NI, v pripravi.**

bibliotekarski izpit 39. Člen 2

Minister, pristojen za kulturo, v soglasju z ministrom, pristojnim za šolstvo in znanost, s pravilnikom določi podrobnejše določbe o bibliotekarskem izpitu.

- **TEGA ŠE NI**

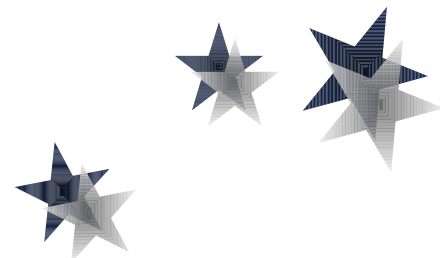

Nacionalni bibliografski sistem 1

40. člen

Skupne strokovne osnove za delovanje nacionalnega vzajemnega bibliografskega sistema so:

- standardizirana in vzajemna obdelava knjižničnega gradiva in enotno vodenje katalogov,
- ustrezna usposobljenost strokovnih delavcev za vzajemno katalogizacijo,
- računalniška in komunikacijska povezanost

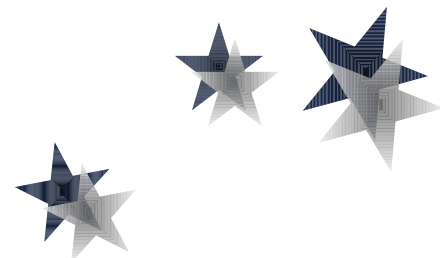

Nacionalni bibliografski sistem 2

41. člen - vključitev v nacionalni vzajemni bibliografski sistem

42. člen - dovoljenje za vzajemno katalogizacijo

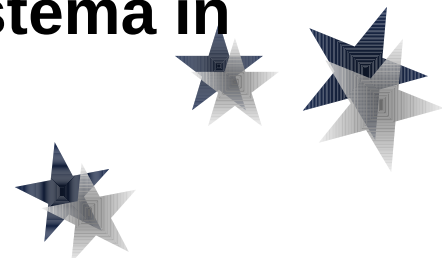
- **43. člen - možnost pritožbe (vezano na prejšnji člen)**

Naloge servisa

44. Člen

- koordinacija razvoja in delovanja vzajemnega bibliografskega sistema in njegovih servisov, s svojega delovnega področja,
- koordinacija razvoja in uporabe standardov računalniške podpore za potrebe vzajemnega bibliografskega sistema in njegovih servisov,
- razvoj in vzdrževanje programske opreme za potrebe vzajemnega bibliografskega sistema in njegovih servisov,

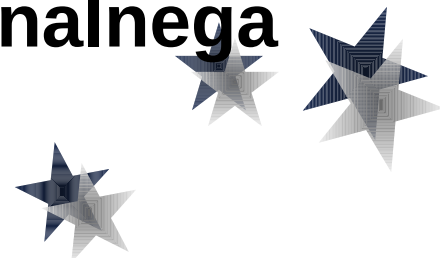
44 Člen 2

- **ugotavljanje usposobljenosti strokovnih delavcev knjižnic za sodelovanje v vzajemni katalogizaciji v sodelovanju z nacionalno knjižnico,**
- **načrtovanje in vzdrževanje skupnih računalniških in komunikacijskih zmogljivosti za delovanje sistema,**
- **organizacija ponudbe podatkovnih zbirk na elektronskih nosilcih z neposrednim dostopom v dogovoru z njihovimi proizvajalci,**

44 Člen 3

- organizacija strokovnega izobraževanja in svetovanja na področju dejavnosti, ki jih opravlja za nacionalni vzajemni bibliografski sistem,
- raziskovalno, razvojno in svetovalno delo na svojem delovnem področju,
- priprava strokovnih podlag s svojega delovnega področja za delo Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost.

45. člen - Naloge knjižničnega informacijskega servisa izvaja javni zavod (ali koncesionar)

46. člen - organ upravljanja knjižničnega informacijskega servisa

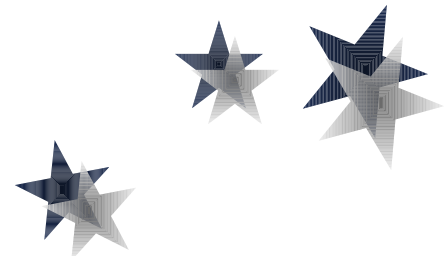
47. člen - naloge nacionalne knjižnice v nacionalnem vzajemnem bibliografskem sistemu

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost

48. člen

Za odločanje o strokovnih zadevah na področju knjižnične dejavnosti ustanovi Vlada Republike Slovenije Nacionalni svet za knjižnično dejavnost kot strokovno-posvetovalno telo.

49. člen

- Nacionalni svet za knjižnično dejavnost je sestavljen iz članov, ki jih imenuje Vlada Republike Slovenije, in to:
- tri na predlog za knjižnice pristojnih ministrstev;
 - enega na predlog nacionalne knjižnice,
 - po enega na predlog vsake od univerz,
 - enega na predlog knjižničnega informacijskega servisa,
 - enega na predlog strokovnih združenj dokumentalistov in informatikov,
 - enega na predlog visokošolskih organizacij za bibliotekarstvo,
 - enega na predlog Kulturniške zbornice Slovenije,
 - enega na predlog splošnih knjižnic.

Naloge Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost

50. člen

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost opravlja zlasti naslednje naloge:

- sprejema področna strokovna priporočila,
- daje predhodno mnenje k vsem predpisom, ki se nanašajo na knjižnično dejavnost,
- obravnava strokovne osnove knjižnične dejavnosti,
- obravnava strokovne osnove za delovanje nacionalnega vzajemnega bibliografskega sistema, spremlja delovanje tega sistema in usklajuje njegov razvoj;
- daje mnenje k predlogu razvojnih načrtov in letnega programa dela ter finančnega načrta nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa,
- obravnava letna poročila o delovanju nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa ter s svojim mnenjem seznanja Vlado Republike Slovenije ter pristojna ministrstva,
- daje pobude in predloge s področja svojega dela.

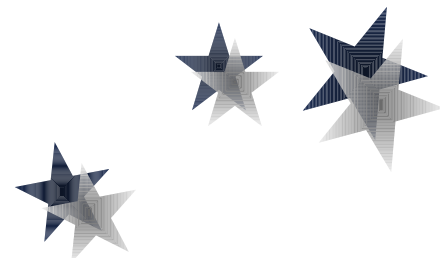
JAVNO FINANCIRANJE 1

51. člen viri financiranja

52. člen financiranje javne službe iz javnih sredstev

53. člen deleži občin pri sofinanciranju splošnih knjižnic

54. člen neizpolnjevanje obveznosti občine

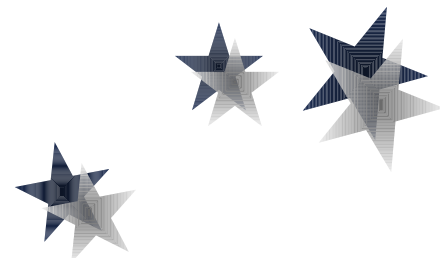
JAVNO FINANCIRANJE 2

55. člen sredstva države pri sofinanciranju knjižnic

56. člen knjižnično nadomestilo

Za javno posojanje knjižničnega gradiva iz 3. člena tega zakona v splošnih knjižnicah se uvede knjižnično nadomestilo kot podpora avtorjem tega gradiva, ki imajo stalno bivališče v Republiki Sloveniji ali ustvarjajo v slovenščini.

57. člen odplačna uporaba

NADZOR

58. do 64 člen

Kazenska določba

65. člen

PREHODNE IN KONČNA DOLOČBA

11/03/14

Primoz Juznic, BINK, FSO Univerza v L

